

10. Сепир Э. Градирование : семантическое исследование / Э. Сепир // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1986. – Т. 16. – С. 43.
11. Українська мова : Енциклопедія / [редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін.] – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во «Укр. енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
12. Щербаков А. В. Градация как стилистическое явление современного русского литературного языка : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01 «Русский язык» / Андрей Владимирович Щербаков. – Кемерово, 2004. – 229 с.

У. П. Гринишин

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ ТИПЫ ГРАДАЦИОННЫХ СИНТАКСИЧЕСКИХ КОНСТРУКЦИЙ

Статья посвящена исследованию градации как конструкции экспрессивного синтаксиса. Определены структурно-семантические разновидности градации и доминирующие синтаксико-стилистические средства выражения экспрессивности в таких конструкциях на материале прозы Ю. Издрика и Т. Прохасько.

Ключевые слова: градация, экспрессивный синтаксис, художественный дискурс, эстетическая функция.

U. Grynishyn

STRUCTURAL-SEMANTIC TYPES OF GRADATIONAL SYNTACTIC CONSTRUCTIONS

The article gives an analysis of gradation as a construction of expressive syntax. The structural-semantic variable of gradation is defined, and dominant syntactic stylistic means of expressiveness in gradation construction are detected, as based on Y. Izdrik's and T. Prohasko's prose.

Keywords: gradation, expressive syntax, fiction discourse, aesthetic function

УДК 378.371

Ісаєва О. С.

ВПЛИВ МОВИ І КУЛЬТУРИ НА СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті висвітлюється єдність мови й культури, бо мова здатна кодувати або декодувати культуру. Тому розвиток дискурсивної компетенції культурологічного характеру в контексті формування мовної особистості медиків у викладанні англійської мови (за професійним спрямуванням) набуває особливої актуальності в умовах міжкультурної комунікації, який неможливо забезпечити без певного рівня культури іншомовного спілкування.

Ключові слова: культура, мова, студенти-медики, англійська мова (за професійним спрямуванням), міжкультурна комунікація.

Основні положення закону України «Про освіту» відводять суттєву роль для забезпечення умов щодо формування в студентів відповідної сучасному рівню знань «картини світу» та їх інтеграції в систему світової й національної культур, тобто зобов'язують професорсько-викладацький склад ставити питання не лише про предметно-діяльнісну підготовку фахівців у межах вищої професійної освіти, але й про загальнокультурний розвиток особистості, що на сьогодні є вкрай актуальним, тому що культура та освіта функціонують в одній площині, тісно переплітаючись. Тому при вивченні англійської мови необхідно формувати міжкультурну компетентність у студентів-медиків відповідно до вимог сучасних соціокультурних умов, а саме: практичні знання і вміння, міжкультурні відносини, систему ціннісних орієнтацій, яка включає гуманність, толерантну поведінку, моральні цінності, етику спілкування, біоетичні й деонтологічні норми, що можуть зреалізуватися лише культурним й високо освіченим спеціалістом медицини.

Будь-які зміни суспільства вважаються вагомими щодо збереження інформації, яка фіксується та накопичується протягом тривалого часу, акцентуючи увагу на соціально-важливих нормах суспільства, знайомлячи з його національними надбаннями, що визначають характерні особливості певного культурного чи історичного періоду розвитку нації. Отож, піддаючи критичному аналізу сучасну освітню модель й основні її засади, які суперечать сучасному стану світу, П. А. Сорокін переконаний, що в самій кризі освіти виявляється періодична зміна типів самої культури, а отже, і систем істини в історії. Тому неминучою є поява нових форм культури, які й забезпечать подальшу творчу еволюцію людства [8]. Відповідно, в основу більшості галузей науки закладено саме поняття «культура», яке має різні трактування, які розглядають крізь призму сучасних концепцій і які є найрелевантнішими для працівників певної галузі науки.

Вважаємо, що вплив мови та культури під час вивчення англійської мови ще недостатньо досліджений, оскільки лише при формуванні комунікативної компетенції студентів-медиків викладач уточнює одиниці сучасної англійської мови на позначення культури. Тому в статті даємо визначення і з'ясовуємо особливості організації навчального процесу на заняттях з англійської мови у вищих медичних закладах освіти, щоб наголосити на принциповій потребі впливу концептосфери культури студента-медика та семантичного простору мови як частини тієї концептосфери, що віддзеркалена саме в мовних знаках, тобто вербальними кодами комунікації.

Вивчення світоглядних пріоритетів культури завдяки експлікації національних мовних і концептуальних картин світу – один з провідних напрямів сучасних педагогічних та лінгвістичних досліджень, що підкреслює чітку взаємодію мови, мислення й культури. Погоджуємось із твердженням Е. Сепіра, який вважав, що «...культуру можна визначити як те, що певне суспільство робить і думає. Мова – це те, як думають» [7, с. 193]. Учений також наголошував на тому, що «...коли йдеться про культуру, то підкреслюють не стільки те, у що вірить той чи той народ чи що ним створене, а те, яким чином створене цим народом, і те, у що він вірить, що функціонує в його житті, яке значення все це має для певного народу» [7, с. 169].

Вважаємо оригінальним одне із найпоширеніших визначень, що належить В. А. Масловій, яка зазначала, що «культура – це сукупність усіх форм діяльності суб'єктів у світі, яка створена на системі настанов та приписів, цінностей і норм, зразків та ідеалів, це спадкова пам'ять колективу, яка «живе» лише в діалозі з іншими культурами» [4, с. 7]. Це твердження є актуальним для студентів медичних ВНЗ, тому що норми й цінності культури повинні відігравати провідну роль у формуванні майбутнього медичного працівника, якими лікарі будуть послуговуватися впродовж усього життя, беручи приклади як з українських, так і закордонних визначних особистостей – лікарів та професорів.

Отож, вивчення динамічності мови, мислення та культури у викладанні англійської мови є важливими концептами вищої освіти як важливого складника сучасної комунікації, яка вважається рушієм конкурентності суспільства в сучасних умовах. О. П. Садохін наголошує на динамічності культури і вважає, що культура змінюється, тобто здатна до постійного саморозвитку, самовдосконалення й самооновлення, створення нових форм і способів задоволення потреб та інтересів людей, які адаптують культуру відповідно до умов свого існування [6, с. 29]. Тому необхідно оптимізувати сам процес викладання іноземної мови, щоб забезпечити гарантію якості вищої освіти і досконале володіння іноземною мовою як основним засобом соціального й культурного спілкування та досягнення високого рівня комунікативної компетенції, яка є необхідною для реалізації професійної діяльності і мобільності майбутнього фахівця-медика. Структура мовної особистості, за Ю. Н. Карауловим, складається з трьох рівнів: «1) вербально-семантичного, який передбачає для носія нормальне володіння природною мовою, 2) когнітивного, одиницями якого є поняття, ідеї, концепти, що складаються в кожній мовній індивідуальності в більш-менш впорядковану «картину світу», 3) прагматичного, який охоплює цілі, мотиви, інтереси, настанови тощо» [3, с. 5]. З поданих вище підходів можна зробити висновок,

що простежується беззаперечна єдність та взаємозумовленість мови й культури, де мова здатна кодувати або декодувати культуру як вербальними, так і невербальними мовними засобами у вивченні англійської мови. Тому розвиток дискурсивної компетенції культурологічного характеру в контексті формування мовної особистості медиків у викладанні англійської мови набуває особливої актуальності в умовах міжкультурної комунікації, яка спрямована на засвоєння елементів вербального і невербального кодів іноземної мови та розвиток вміння використовувати лінгвістичні засоби для досягнення запланованого результату [1], який неможливо забезпечити без певного рівня культури іншомовного спілкування.

Таким чином, поняття «культура» має багато визначень, проте всі вони можуть бути згруповані на основі декількох головних підходів щодо феномену культури. Вважаємо, що у вивченні англійської мови (за професійним спрямуванням) найбільш актуальними є: ціннісний (аксіологічний), символічний (культура – система символів), організаційний і діяльнісний підходи. Проте Є. І. Головаха вважає, що загальна культура взаєморозуміння, яка відображає особистісний, накопичений етично-ціннісний досвід взаємодії з іншими особами, є важливою складовою базису саме особистісної культури [2], що є особливим здобутком для майбутніх медичних спеціалістів, оскільки медичні спеціалісти постійно взаємодіють або зі своїми колегами, або з пацієнтами та їхньою родиною. Тому в культурі спілкування дискурсивна компетенція виявляється вмінням планувати дискурс і керувати ним з метою комунікативного впливу на адресата, тобто здійснювати такі види діяльності: говорити, спілкуватися, створювати усні та письмові мовні твори, що відповідають цілям та умовам комунікації, резюмувати інформацію з текстів й сприймати мову на слух [3].

М. О. Фаснова порушує питання теорії та практики навчання культури іноземного мовного спілкування в поглибленому вивченні іноземної мови і докладно розглядає компоненти культури мовлення: стилістична адекватність і логічність, а також формули мовного етикету англійської мови [9]. Поділяємо думку науковця і вважаємо, що ці компоненти доцільно впроваджувати й для студентів-медиків, адже етичні норми й етикет є важливими складниками дискурсу майбутнього фахівця, який повинен адекватно та логічно висловлювати свої думки, твердження, побажання чи переконання, беручи до уваги рівень свого співрозмовника, а саме колеги, лікаря, пацієнта чи його родини. У вивченні англійської мови ці навички можна здобути, якщо викладач підбираватиме відповідні фахові оригінальні матеріали, що зумовлюють створення і сприйняття студентами мовних творів (текстів), які розрізняються за: а) ступенем структурно-мовної складності, б) глибиною і точністю відображення дійсності, в) певною

цільовою спрямованістю» [3, с. 3]. На підставі досліджуваного матеріалу можна стверджувати, що дискурсивну компетенцію, спрямовану на сприйняття і відтворення текстів, можна розглядати як особливу форму пізнавальної діяльності культури, яка входить до поняття культури мислення й тісно пов'язана з пізнавальною мотивацією, етичними та моральними цінностями, релігійними переконаннями тощо, тобто простежується чіткий зв'язок між мовою і культурою.

Мова, мислення і культура – це поняття настільки тісно пов'язані, що практично складають єдине ціле і жоден із цих компонентів не може функціонувати окремо. Проте разом вони співвідносяться з реальним світом, протистоять йому, залежать від нього, відображають й одночасно формують його. Отже, існує тісний зв'язок та залежність мови й мислення та їх співвідношення з культурою і дійсністю. Вважаємо, що ці три компоненти є основною складовою у вивченні блоку гуманітарних дисциплін й повинні інтенсивно впроваджуватися на кожному практичному занятті з англійської мови, а саме: при складанні діалогів, монологічному мовленні чи аудіюванні тощо. При цьому в студентів розвиваються важливі інтелектуальні функції синтезу й аналізу, формуються мовні узагальнення та розвивається абстрактне й логічне мислення, які є необхідними навичками впродовж усього професійного життя й без чого неможливе професійне виконання фахових обов'язків. Необхідно зауважити, що розширюючи обсяг базових знань, іноземна мова сприяє підвищенню рівня освіченості, професійного мислення та інтелігентності.

Зауважимо, що у вивченні англійської мови в майбутнього медичного працівника необхідно розвивати і морально-етичні цінності як важливу складову культурологічного характеру (про що згадується і в клятві Гіппократа). Отож, як засвідчує практика, іноземна мова розширює можливості розвитку ідейно-моральних цінностей та сприяє підвищенню професійно-етичного потенціалу студентів-медиків, сприяючи кращому усвідомленню загальнолюдських цінностей і пізнавальних функцій особистості, формуванню засад про морально-етичні й деонтологічні норми, відіграє важливу роль у професійному становленні майбутнього медичного фахівця, тобто адаптації молодого фахівця у певних виробничих ситуаціях. Таким чином, важливим етапом у формуванні культури професійного спілкування студентів-медиків є використання невербальних засобів спілкування, терпіння, сприйняття і розуміння проблем інших людей, активна участь у професійному діалозі, засвоєння етики ділового спілкування, гарантування таємничості й конфіденційності інформації про симптоми чи недугу пацієнта.

Дослідники вважають, що набуття комунікативної компетенції англійською мовою здійснюється відповідно до основних положень теорії мовної діяльності та комунікації, а мовний матеріал розглядається як засіб реалізації відповідного виду комунікативної діяльності іноземною мовою. Тому іноземна мова як навчальна дисципліна гуманітарного блоку сприяє формуванню культури професійного спілкування майбутніх медиків, засвоєнню навичок психоаналізу і переконувального впливу на пацієнта чи його родину у професійному дискурсі, допомагає оволодіти точними й чіткими методиками мислення та культурою ділового мовлення, використовуючи діалог як основний принцип комунікативної діяльності. Як відомо, кожна людина є представником і носієм певного соціокультурного середовища, тому для майбутнього медичного фахівця є важливим вміти раціонально поєднати мовні навички, гуманістичні та культурні цінності, які традиційно належать до загальнолюдських і складають базовий концепт культури та сприяють успішній роботі спеціаліста у певній галузі. Відповідно вважаємо, що культура спілкування є результатом складного й динамічного процесу виховання особистості, яка повинна поєднувати професійну підготовку студентів-медиків із духовними, моральними, етичними та естетичними цінностями. Тому доцільно розглядати і впроваджувати на кожному занятті саме ці аспекти, оскільки культуру чи не найчастіше пов'язують з таким поняттям, як цінність, а за твердженням П. А. Сорокіна, цінності – це «основа і фундамент всякої культури» [8].

О. О. Потебня вважав, що «усяке розуміння є нерозумінням, оскільки освоєння переданого змісту можливе лише через його переклад мовою власного досвіду реципієнта, який не може в усіх деталях бути тотожним досвіду кореспондента» [5, с. 121]. Погоджуємось із твердженням ученого щодо розвитку дискурсивної компетентності студентів-медиків, яка передбачає знання медичної термінології, сучасних методів діагностики й тактик лікування. Мова медицини є багатою й на сучасні медичні препарати, нові терміни захворювань, групи ліків та їхні фармакологічні властивості. Це формує важливі навички і знання сучасного медика на противагу частковій або абсолютній необізнаності пацієнта або його родини. Тому студенти-медики повинні вміти у культурній формі й доступно роз'яснити реципієнту, тобто пацієнту або його родині суть і складність захворювання, його небезпеку чи ускладнення та запропонувати лікування й попередити про можливі побічні дії препаратів. Тобто, саме від рівня культури фахового спілкування залежить і успішність діяльності майбутнього медичного спеціаліста, який повинен вдало обирати адекватні засоби, способи і прийоми спілкування, а також логічно, правильно і переконливо виражати свої думки й налагоджувати хороші

взаємини з пацієнтами та їхніми родичами, застосовуючи ерудицію, професіоналізм та широкий кругозір для вибору пріоритетних напрямків комунікації в професійній підготовці.

Методика формування соціокультурної компетенції студентів-медиків передбачає ретельний відбір навчального матеріалу, безперервне накопичення знань, поетапне формування навичок і вмінь, постійну опору на мовний, мовленнєвий і особистісний соціокультурний досвід навчання. Основні підходи щодо впливу мови на культуру реалізуються на основі диференціації та індивідуалізації процесу навчання, нових інформаційних технологій, принципів продуктивності навчання, автономії, а також орієнтації на мовленнєвий розвиток. Англomовні автентичні наукові тексти є цінним інформаційним та пізнавальним матеріалом, який доповнює отримані студентами професійні знання зі спеціальності. Тексти за фахом вважають джерелом словникового запасу студентів, прикладом уживання термінологічної лексики в контексті, що допомагає конкретизувати значення слів, пояснити й уточнити випадки їхнього вживання відповідно до усталених мовних норм і стандартів.

Отож, використання індивідуального або парного дискурсу та забезпечення варіативності матеріалу на практичних заняттях з іноземної мови є показниками не лише культурологічної компетентності в галузі англійської мови, а й інтелектуальної зрілості майбутніх фахівців-медиків, тобто розширення світоглядних інтересів студентів. Активізація процесу формування культури професійного спілкування студентів-медиків сприяє реалізації інтердисциплінарних зв'язків гуманітарного блоку, доречно поєднуючи традиційні методи навчання, а саме аудіювання, читання, писання і мовлення з бесідами та конференціями. Це передбачає досягнення такого рівня комунікативної компетенції, який був би достатнім для здійснення дискурсу англійською мовою культурологічного характеру в межах визначених комунікативних сфер, тематики ситуативного мовлення та на основі вивченого лексико-граматичного матеріалу.

Безумовно, розвиток культури дискурсивної компетентності студентів тісно пов'язаний як з підвищенням їхнього інтелектуального рівня, так і з вихованням, що не лише зумовлює покращення продуктивності навчального процесу у викладанні англійської мови на основі вже набутих загальнонавчальних умінь та навичок для подальшого аналізу і синтезу, рефлексії, соціалізації, а й забезпечує студентам-медикам вираження їхньої особистісної своєрідності культурологічного характеру в емоційно-ціннісному стосунку до міжкультурної комунікації англійською мовою, закладає основи комунікативної компетенції та основні засади культури дискурсу, підкреслює безпосередній вплив мови на культуру й подальшу інтелектуальну працю.

Проте вважаємо за необхідне постійно вдосконалювати методику формування соціокультурної компетенції майбутніх лікарів, яка є інтегративним початком професійної культури іншомовної комунікативної підготовки фахівців медичного профілю в галузі міжкультурного спілкування.

Список літератури

1. Виноградова Е. В. Основные слагаемые культуры речевого общения в контексте межкультурной коммуникации / Е. В. Виноградова // Лемпертовские чтения. – Пятигорск : ПГЛУ, 2004. – Вып. 6. – С. 16–21.
2. Головаха Е. И. Психология человеческого взаимопонимания / Е. И. Головаха, Н. В. Панина. – К. : Изд-во полит. лит. Украины, 1989. – 185 с.
3. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М. : Наука, 1987. – 261 с.
4. Маслова В. А. Лингвокультурология : [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений] / В. А. Маслова. – М. : Академия, 2001. – 208 с.
5. Потебня А. А. Полное собрание трудов : Мысль и язык / А. А. Потебня. – М. : Лабиринт, 1999. – 268 с.
6. Садохин А. П. Введение в теорию межкультурной коммуникации / А. П. Садохин. – М. : Высш. шк., 2005. – 310 с.
7. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии / Э. Сепир. – М. : Изд. группа «Прогресс», 2001. – С. 204–215.
8. Сорокин П. А. Социальная и культурная мобильность / П. А. Сорокин // Человек. Цивилизация. Общество. – М., 1992. – 423 с.
9. Фаенова М. О. Обучение культуре общения на английском языке : [науч.-теорет. пособие] / М. О. Фаенова. – М. : Высшая шк., 1991. – 144 с.

О. С. Исаева

ВЛИЯНИЕ ЯЗЫКА И КУЛЬТУРЫ НА СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

В статье освещается единство языка и культуры, где речь способна кодировать или декодировать культуру. Поэтому развитие дискурсивной компетенции культурологического характера в контексте формирования языковой личности медиков при преподавании профессионального английского языка приобретает особую актуальность в условиях межкультурной коммуникации, которую невозможно обеспечить без определенного уровня культуры иноязычного общения.

Ключевые слова: культура, язык, студенты-медики, профессиональный английский язык, межкультурная коммуникация.

THE INFLUENCE OF LANGUAGE AND CULTURE ON MEDICAL STUDENTS DURING STUDYING ENGLISH

The article highlights the unity of language and culture, so that speech is able to encode or decode of culture. Therefore, the development of discursive nature of cultural competence in the context of the formation of linguistic identity of physicians in teaching professional English language is of particular relevance in terms of cross-cultural communication, which cannot be achieved without a certain level of culture of foreign language communication.

Keywords: culture, language, medical students, professional English language, intercultural communication.

УДК 378.371

Кошлаба І.

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНО-КОГНІТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті обґрунтовано визначення поняття «комунікативно-когнітивна компетентність» та викладено основні її структурні складники й чинники формування. Кожен компонент комунікативно-когнітивної компетентності детально схарактеризований, що допоможе вирішувати багато професійно-орієнтованих завдань за умови їх ретельного застосування.

Ключові слова: комунікативно-когнітивна компетентність, вищий медичний навчальний заклад, професійно-орієнтована діяльність.

В умовах невідомого розвитку передових технологій, зростання світової інтеграції, розширення й стабільного зміцнення ринкових зв'язків та міжнародних, економічних, політичних, наукових і культурних відносин, володіння іноземною мовою значним чином розширює функціональний вплив людини на всі сфери суспільної діяльності. Знання однієї чи декількох іноземних мов стає не лише доступним засобом спілкування, але й показником професійної компетентності спеціаліста. Питання підготовки фахівців, здатних здобувати інформацію з іноземних професійно-орієнтованих текстів, а також під час безпосереднього обміну інформацією між колегами з різних країн світу, є особливо актуальним у галузі охорони здоров'я, оскільки для результативного функціонування медицини від лікарів усе наполегливіше вимагають високого рівня володіння іноземною мовою. Тому важливої ролі набуває формування іноземної комунікативно-когнітивної компетентності майбутніх працівників галузі охорони здоров'я під час професійної підготовки.